

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

بررسی رخدادهای ایران پس از انقلاب

اسلامی (۱۸)

سال هجدهم انقلاب-۱۳۷۵

تجرب
معاونت سیاسی
صدا و سیما

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر در دسترس است:

- وب سایت خبرگزاری صدا و سیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: رضانی پور

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱ □ مقدمه
۲ □ اهم رخدادهای سال هجدهم انقلاب - ۱۳۷۵
۳ بازدید رهبر معظم انقلاب از صدا و سیما
۳ امضای قرارداد فروش گاز ایران به ترکیه
۳ سند طرح تمدن اسلامی ۱۴۰۰ (موسوم به برنامه ایران ۱۴۰۰)
۴ استان شدن قم
۴ وقوع زلزله در اردبیل
۵ افتتاح شبکه چهارسیما و رادیو جوان
۵ آغاز عملیات اجرایی پروژه آزادراه تهران - شمال
۵ افتتاح پالایشگاه گاز طبیعی آغار و دالان
۶ بهره برداری از راه آهن مشهد - سرخس - تجن
۷ □ جمع بندی

بهمن امسال، انقلاب اسلامی ایران چهل ساله می‌شود. این انقلاب در چهار دهه گذشته با مسائل و حوادث گوناگونی مواجه بوده و در عین حال دستاوردهای بسیاری داشته است. برای فهم قدرت و عظمت انقلاب، شناخت زمینه‌های شکل‌گیری و ویژگی‌های منحصر به فرد آن و وقایعی که از سر گذرانده ضروری است. بر این اساس بنا داریم در چهل شماره، تاریخ ۴۰ ساله انقلاب را بررسی کنیم. این شماره به تحولات و مسائل سال هجدهم انقلاب اختصاص دارد. بازدید رهبر معظم انقلاب از صدا و سیما، امضای قرارداد فروش گاز ایران به ترکیه، طرح تمدن اسلامی ایران ۱۴۰۰، وقوع زلزله در اردبیل، انفجار در طهران عربستان، افتتاح شبکه چهار سیما و رادیو جوان، آغاز عملیات اجرایی پروژه آزادراه تهران-شمال، افتتاح پالایشگاه گاز طبیعی آغار و دالان، بهره برداری از راه آهن مشهد-سرخس-تجن و افتتاح چند صد طرح عمرانی از مهم‌ترین رخدادهای سال ۱۳۷۵ بود.

□ اهم رخدادهای سال هجدهم انقلاب - ۱۳۷۵

■ بازدید رهبر معظم انقلاب از صدا و سیما

نهم مرداد ۱۳۷۵ رهبر معظم انقلاب حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای در برنامه‌ای حدوداً ۱۴ ساعته از بخش‌های مختلف سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، استودیوهای ضبط و پخش و دیگر قسمت‌های این سازمان بازدید و با کارکنان، عوامل و برنامه‌سازان گفتگو کردند. این بازدید باعث شد تا نهم مرداد «روز صدا و سیما» نام بگیرد.

رهبر انقلاب در بازدیدهای خود از بخش‌های مختلف تولید، پخش و فنی بر موضوعات مهمی تاکید کردند که می‌توان از میان آنها به «تلاش برای جذب مخاطب کیفی»، «تقویت طنز و نقد»، «تربیت نیروی کارآمد»، «توجه به فیلم‌نامه» و «توجه به محتوا و پیام» اشاره کرد؛ امروزه با نگاهی به کارنامه صداوسیما در شبکه‌های داخلی و برون مرزی به وضوح می‌توان آثار و برکات این رهنمودها را مشاهده کرد.

در حال حاضر صداوسیما جمهوری اسلامی با تکیه بر نیروهای متخصص که خود تربیت کرده است توانسته تا حد زیادی به خودکفایی و حتی صدور تجهیزات فنی ارسال و پردازش سیگنال‌های رادیویی و تصویری برسد. تولید چندین سریال فاخر که شهرتی جهانی یافته‌اند، راه اندازی شبکه‌هایی مانند «پرس تی وی»، «هیسپان تی وی» و «سحر» که هر یک میلیون‌ها مخاطب در فضای رسانه‌ای جهان دارند، توسعه شبکه‌های داخلی و پوشش حدود صد درصدی سیگنال رسانی دیجیتال در سراسر کشور با تکیه بر دانش بومی نیز شواهدی بر این مدعا هستند.^۱

■ امضای قرارداد فروش گاز ایران به ترکیه

قرارداد صادرات گاز ایران به ترکیه در مرداد سال ۱۳۷۵ میان شرکت ملی گاز ایران و شرکت بوتاش (شرکت دولتی خط لوله ترکیه) به مدت ۲۵ سال منعقد شد. حجم گاز تحویلی بر اساس این قرارداد از ۳ میلیارد متر مکعب در سال شروع و پس از سه سال به ۷ میلیارد متر مکعب در سال افزایش یافت و به حداکثر ۱۰ میلیارد متر مکعب در سال خواهد رسید. مراحل اجرایی این قرارداد ۵ سال پس از انعقاد و در ۱۹ آذر ۱۳۸۰ آغاز شد. به منظور تحقق این طرح، خط لوله ای به طول ۲۵۳ کیلومتر و قطر ۴۰ اینچ در مسیر تبریز به مرز بازرگان احداث شده است. صادرات گاز به ترکیه از دوم بهمن ۱۳۸۰ با حضور وزیر نفت وقت ایران و وزیر انرژی و منابع طبیعی وقت ترکیه رسماً آغاز شد.^۲

شروع صادرات گاز ایران به ترکیه نقطه عطفی در روابط تجاری ایران با بازارهای بین‌المللی انرژی و گاز است و ابعاد اقتصادی، سیاسی و ارتباطات بلندمدت بین‌المللی اهمیت ویژه‌ای دارد. ترکیه در واقع پل ارتباطی میان ایران و بازارهای بالقوه گاز طبیعی در اروپاست. مطالعات نشان می‌دهد که تقاضای گاز طبیعی منطقه اروپا در سه دهه آینده به طور فزاینده‌ای بیش از عرضه گاز این منطقه خواهد بود و این نشان دهنده تلاش بیشتر کشورهای این منطقه در جهت دستیابی به منابع جدیدتر و تنوع‌سازی در منابع عرضه گاز و ایجاد امنیت عرضه در منطقه است. کشورهای واقع در منطقه غرب آسیا و خصوصاً ایران که بزرگ‌ترین پتانسیل عرضه گاز به بازارهای جهانی را دارند، می‌توانند با فراهم کردن زمینه مناسب در دهه‌های آینده در این منطقه مهم اقتصادی جهان ایفای نقش کنند.

■ سند طرح تمدن اسلامی ۱۴۰۰ (موسوم به برنامه ایران ۱۴۰۰)

در جلسه ۱۳۷۵/۰۵/۰۳ هیئت وزیران به ریاست علی اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس‌جمهور وقت مصوب کرد: به منظور تحقق تمدن اسلامی، سازمان برنامه و بودجه با استفاده از امکانات کارشناسی خود و سایر دستگاه‌های اجرایی کشور، دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی و تجارب کشورها، افق توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، شاکله خط مشی‌ها، استراتژی‌ها، اهداف کیفی و کمی را تا سال ۱۴۰۰ ه.ش در چارچوب سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران که

۱. باشگاه خبرنگاران جوان

۲. به نقل از سایت شرکت گاز البرز <http://www.nigc-alborz.ir/Portal/Home/ShowPage.aspx>

توسط رهبر معظم انقلاب اعلام شده است یا می‌شود، تعیین کند تا بر اساس آن برنامه های کلان کشور تهیه و تصویب شود.

بر اساس این مصوبه که دکتر حبیبی معاون اول رئیس جمهور آن را ابلاغ کرد، دبیرخانه طرح تدوین برنامه ایران ۱۴۰۰ ه.ش در سازمان برنامه با صرف ۵۰ هزار ساعت نفرکار فشرده در نهایت این سند را تهیه و منتشر کرد. این سند با وجود تلاش چشمگیر دست اندرکاران آن هیچ‌گاه وارد مرحله اجرایی جدی نشد ولی دیدگاه‌ها و ایده‌های مطرح شده در آن را باید پایه‌گذار توجه نظام جمهوری اسلامی ایران به تهیه یک سند بالادستی مهم‌تر یعنی سند چشم انداز ۱۴۰۴ دانست؛ به عبارت دیگر باید سند چشم انداز ۱۴۰۴ را یکی از فرزندان سند طرح تمدن اسلامی ۱۴۰۰ دانست.^۱

■ استان شدن قم

شهرستان قم در خرداد سال ۱۳۷۵ به استان تبدیل شد. طرح استان شدن قم، اولین بار توسط حضرت آیت‌ا... خامنه ای رهبر معظم انقلاب و در سفر معظم له به این شهر در پاییز ۱۳۷۴ عنوان شد. ایشان متذکر شدند که اولین گام برای بهبود و پیشرفت اوضاع قم، استان شدن آن است. این طرح سرانجام با پیگیری‌های مجلس شورای اسلامی و وزارت کشور به انجام رسید. استان قم تقریباً در مرکز ایران قرار دارد و با مساحتی نزدیک به یازده هزار کیلومتر مربع، در بین استان‌های کشور دارای مرتبه بیست و هشتم است. وجود حرم مطهر حضرت معصومه(س) و شکل‌گیری حوزه علمیه قم در جوار ایشان، استان قم را جایگاهی ویژه بخشیده است. امروزه قم به مرکز حوزه عظیم دینی و پایگاه نشر معارف اسلامی و شیعی در سراسر عالم تبدیل شده است.^۲

■ وقوع زلزله در اردبیل

زمین لرزه ای به بزرگی ۵/۵ (پنج و پنج دهم) درجه در مقیاس امواج درونی زمین (ریشتر) دهم اسفند سال ۱۳۷۵ استان اردبیل را لرزاند. در این زمین لرزه ۲۶۰۰ تن مجروح شدند و حدود هزار نفر جان باختند. زلزله استان اردبیل علاوه بر تخریب منازل و تاسیسات زیربنایی ۱۳۶ روستا، به ۱۳۷ روستا هم در شهرستان‌های اردبیل، گرمی مغان، مشگین شهر، سرعین و نیر زیان‌هایی وارد کرد. این زمین لرزه با ویرانی ۲۳ هزار واحد مسکونی و تلف شدن ده ها هزار راس از احشام به همراه چندین میلیارد ریال خسارت به تاسیسات زیربنایی، یکی از سهمناک‌ترین حوادث طبیعی استان اردبیل در تاریخ ثبت شد.^۳

۱. سایت چشم انداز ۱۴۰۴، ۱۳۹۰/۰۳/۱۳، ۱۴۰۴، <http://www.vision.aspx?dir/fa/Article>؛ بخشی از متن سند فوق به شرح ذیل است:

مطالعات طرح تدوین برنامه ایران ۱۴۰۰ -تحقق تمدن اسلامی(گزارش های مقدماتی پیشنهادی و غیر قابل استناد)

- آمار ، نمودار و شاخصها و فهرستی از مدلهای کلان اقتصادی کشور

- پیش نویس سند اولیه برنامه ۱۴۰۰ (تحقق تمدن اسلامی) چهار چوب اهداف و سیاستهای کلان

- درآمدی بر مطالعه دولت و حکومت در ایران ۱۴۰۰

- برنامه اقتصاد بدون اتکا به درآمدهای حاصل از صادرات نفت خام (پیوست شماره ۲: تامین منابع ریالی - بهینه سازی مصارف ریالی - تجارت خارجی)، (پیوست شماره ۳:

بهره وری - اشتغال - جمعیت) و برنامه اقتصاد بدون اتکا به درآمدهای حاصل از صادرات نفت خام (۱۳۷۶ - ۱۴۰۰)

- تحولات شاخصهای اقتصادی - اجتماعی کشور در دوره سازندگی ۱۳۷۶ - ۱۳۶۸

- سازمان طرح مطالعاتی تدوین برنامه ایران ۱۴۰۰ تحقق تمدن اسلامی

- فرهنگ عمومی در تلفیق نهایی

- فضائی از چشم انداز آینده جهان در ۲۵ سال آینده

- توزیع درآمد و راههای تحقق عدالت اجتماعی در ایران بانضمام لایحه پیشنهادی(پورتال معاونت برنامه ریزی رئیس جمهور-مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت)

۲. پایگاه اطلاع رسانی حوزه؛ سایت استانداری قم

۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی(ایرنا)، ۱۳۸۸/۱۲/۱۱ و ۱۳۹۶/۱۲/۱۰.

■ افتتاح شبکه چهار سیما و رادیو جوان

شبکه چهار سیما در ۲۴ فروردین ۱۳۷۵ با هدف جذب مخاطبان خاص و با شعار شبکه فرهیختگان و نخبگان راه اندازی شد. تولید و پخش برنامه های تلویزیونی در حوزه های علمی، فرهنگی، هنری و دینی با پشتوانه تحلیلی غنی تر از اهداف اصلی تاسیس این شبکه است و اینکه شبکه بتواند بستری برای مشارکت نخبگان، فرهیختگان و اندیشمندان جامعه در برنامه های کلان و خرد نظام جمهوری اسلامی ایران، بیان دیدگاه ها و آرا و نقدسازی مسائل سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و تعاطی (تبادل) افکار و اندیشه های گوناگون در جهت ارتقای سطح اندیشه ورزی باشد. شبکه چهار سیما، در چند گروه تخصصی برنامه سازی؛ ادب و هنر، فرهنگ و اندیشه، دانش، اجتماعی و سیاسی در زمینه های علمی، فرهنگی، هنری، سیاسی و اجتماعی فعالیت می کند.^۱

شبکه رادیویی جوان نیز در ۴ اسفند ۱۳۷۵ با حضور رئیس جمهور وقت، علی اکبر هاشمی رفسنجانی و نیز رئیس وقت صداوسیما، علی لاریجانی آغاز به کار کرد. این شبکه رادیویی با رویکرد به قشر جوان جامعه در آغاز با ۱۳ ساعت برنامه در روز، فعالیت خود را شروع کرد و اکنون با ۲۴ ساعت پخش برنامه های خود را ادامه می دهد.^۲

■ آغاز عملیات اجرایی پروژه آزادراه تهران - شمال

پروژه آزادراه تهران - شمال با هدف ایجاد و توسعه زیرساختی مطمئن در حوزه راه های کشور با ثبت شرکت احداث و بهره برداری آزادراه تهران - شمال در ۱۷ آبان ۱۳۷۵ در اداره ثبت شرکت ها و مالکیت صنعتی ایران کار خود را آغاز کرد. فعالیت اصلی این شرکت احداث، بهره برداری و نگهداری آزادراه تهران - چالوس به استناد مصوبه هیئت وزیران است. آزادراه تهران - شمال (چالوس) ۱۲۱ کیلومتر طول دارد. منطقه یک آن حدفاصل تهران - دوآب شهرستانک به طول تقریبی ۳۲ کیلومتر است. این قطعه از تقاطع بزرگراه آزادگان و بزرگراه شهید همت آغاز می شود و با عبور از مناطق کن، سولقان، امامزاده عقیل، تونل تالون و دره لانیز به سه راهی شهرستانک می رسد. اجرای این قسمت در اولویت قرار دارد، زیرا باعث می شود قسمتی از راه کنونی که از طریق کرج می گذرد حذف و مسیر حدود ۶۰ کیلومتر کوتاه تر شود. در منطقه ۲ پروژه طول مسیر حدود ۲۲ کیلومتر و دارای ۲ خط رفت و ۲ خط برگشت است و در قسمت های فراز یک خط کندرو به مسیر اضافه می شود. مجموع طول تونل های مسیر حدود ۳۴ کیلومتر در باند رفت و برگشت با احتساب تونل اکتشافی البرز است. طول منطقه ۳ پروژه نیز حدود ۴۷ کیلومتر و دارای ۲ خط رفت و ۲ خط برگشت است که در قسمت های فراز یک خط کندرو به مسیر افزوده می شود. مجموع طول تونل های مسیر هم حدود ۵/۳۳ کیلومتر در باندهای رفت و برگشت است. منطقه ۴ پروژه که چند سال است ساخته شده و زیر بار ترافیک رفته، حدود ۲۰ کیلومتر طول دارد و دارای ۲ خط رفت و ۲ خط برگشت است.

■ افتتاح پالایشگاه گاز طبیعی آغار و دالان

بهره برداری از پالایشگاه گاز طبیعی آغار و دالان فراشبند در استان فارس ۱۶ اردیبهشت ۱۳۷۵ آغاز شد. این پالایشگاه امکان تولید و جمع آوری و انتقال روزانه بیش از ۴۰ میلیون متر مکعب گاز و ۱۵ هزار بشکه مایعات گازی را داراست. این طرح اولین پالایشگاهی است که به دست نیروهای متخصص ایرانی طراحی و در مدت ۵ سال ساخته شده است.^۳ گاز این پالایشگاه بنا به نیاز می تواند برای تزریق در میادین نفتی به مناطق نفت خیز جنوب یا به خط لوله سراسری

۱. سایت شبکه چهار سیما.

۲. سایت رادیو جوان

۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۷۵/۰۲/۱۷.

شرکت ملی گاز ایران ارسال شود. همچنین امکان ارسال مایعات گازی تولیدی به پالایشگاه فجر جم و یا پالایشگاه شیراز با خط لوله وجود دارد.^۱

منطقه عملیاتی آغار و دالان در حاشیه جنوبی استان فارس قرار دارد و شامل دو میدان نفتی آغار و دالان با ۲۲ حلقه چاه تولیدی با توان ۴۲ میلیون متر مکعب در روز است که به وسیله ۸ مرکز جمع آوری به پالایشگاه گاز فراشبند ارسال می‌شود. همچنین منطقه عملیاتی آغار و دالان، تولیدکننده هشت درصد گاز کشور است.^۲

■ بهره برداری از راه آهن مشهد - سرخس - تجن

۲۴ اردیبهشت ۱۳۷۵ مراسم رسمی گشایش آخرین قسمت از خط آهن پکن - استانبول «جاده ابریشم جدید» با عنوان راه آهن مشهد - سرخس - تجن، با حضور سران و روسای جمهور ۱۱ کشور و مقامات عالی رتبه بیش از ۴۰ کشور از جمله ترکیه، پاکستان، افغانستان، آذربایجان، قزاقستان، ارمنستان، گرجستان، ترکمنستان و ایران در مشهد برگزار شد. بیش از ۸ میلیون تن کالا و بیش از یک میلیون مسافر در سال از طریق این راه آهن جابه جا می‌شود که تحول عظیمی در همکاری‌های سیاسی - اقتصادی و توسعه‌ای کشورهای منطقه است.^۳ ساخت راه آهن سرخس - تجن که ۱۷۰ کیلومتر راه ریلی آن در داخل ایران و ۱۳۰ کیلومتر در خاک ترکمنستان است با همکاری این کشور صورت گرفته از طریق این راه آهن کشورهای آسیای مرکزی به آب‌های گرم خلیج فارس و بازارهای جهانی دسترسی راحت تر و با صرفه تری پیدا می‌کنند.

از سوی دیگر خط ریلی بین‌المللی دیگر «قزاقستان - ترکمنستان - ایران» نیز در دسامبر ۲۰۱۴ میلادی (آذر ۱۳۹۳) با حضور سران سه کشور ذینفع در آن، در مراسم باشکوهی به بهره برداری رسید و به اعتقاد دست‌اندرکاران این طرح، امکانات خوبی برای پیوستن به زیر ساخت‌های حمل و نقل در مسیرهای جنوب و شرق آسیا، خلیج فارس و آبهای آزاد فراهم می‌کند.^۴

۱. سایت شرکت بهره برداری نفت و گاز زاگرس جنوبی

۲. شبکه اطلاع رسانی نفت و انرژی (شانا)، ۱۳۹۱/۰۹/۱۲.

۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا)، ۱۳۹۶/۰۲/۲۴؛ روزنامه جمهوری اسلامی ۱۳۷۵/۰۲/۲۵.

۴. خبرگزاری فارس، ۱۳۹۶/۱۱/۰۸.

□ جمع بندی

شاید بتوان گفت سال ۱۳۷۵ از سخت‌ترین سال‌های سیاست خارجی ایران بود. آمریکا با بهره‌گیری از نفوذ خود در محافل بین‌المللی تمام اقدامات تروریستی را منتسب به ایران می‌کرد. در همان سال‌ها برخی از تحلیل‌گران داخلی از احتمال حمله نظامی آمریکا به ایران سخن می‌گفتند. در واقع این شایعه پس از انفجار مقر نظامیان آمریکایی در طهران عربستان در تیر ۱۳۷۵ قوت یافت و آمریکا طبق معمول ایران را در این انفجار متهم دانست. در آن سال آمریکا حتی انفجار پارک المپیک آتلانتا را به ایران منتسب کرد. بیل کلینتون رئیس‌جمهور وقت آمریکا در چنین فضایی قانون «داماتو» را تصویب کرد.^۱ این قانون برای فشار آوردن به شرکت‌های خارج از آمریکا که در صنایع نفت و گاز ایران سرمایه‌گذاری می‌کردند، تصویب شد. به دنبال گسترش فضای منفی علیه ایران در آمریکا، ویلیام پری، وزیر وقت دفاع آمریکا ادعا کرده بود که ایران از هیچ‌گونه عمل تلافی‌جویانه در امان نخواهد بود. فشار بر ایران از طرف دیگری هم طراحی شده بود. در همان سال امارات متحده عربی، به سنتی که هنوز هم ادامه دارد، جزایر سه‌گانه ابوموسی، تنب بزرگ و تنب کوچک را جزو قلمرو خود دانست. چندی بعد نیز عصمت عبدالمجید، دبیرکل وقت اتحادیه عرب در گفت‌وگو با یکی از روزنامه‌های منطقه، مدعی شد ادامه اقدام ایران به اشغال جزایر سه‌گانه یکی از عرصه‌های مبارزه امت عرب است. بلافاصله شورای همکاری خلیج فارس، ایران را به اشغال جزایر مذکور متهم و بیانیه‌ای در این باره صادر کرد. علاوه بر این موضوعات، بازدید رهبر معظم انقلاب از صدا و سیما، امضای قرارداد فروش گاز ایران به ترکیه، سند طرح تمدن اسلامی ۱۴۰۰ (موسوم به برنامه ایران ۱۴۰۰)، استان شدن قم، وقوع زلزله در اردبیل، افتتاح شبکه چهارسیما و رادیو جوان، آغاز عملیات اجرایی پروژه آزادراه تهران-شمال، افتتاح پالایشگاه گاز طبیعی آغار و دالان، بهره برداری از راه آهن مشهد- سرخس - تجن و افتتاح صدها طرح عمرانی، صنعتی و توسعه‌ای در کشور از مهم‌ترین رخداد‌های سال ۱۳۷۵ بود.

۱. توضیحات پیرامون این موضوع در رخدادهای سال هفدهم - ۱۳۷۴ (شماره ۱۷) آمده است.